



Til Ekspertutvalg om brukerstyrt personlig assistanse (BPA)

Innspill fra Landsforeningen for Skeive Funkiser

Dato: 30.08.26

Landsforeningen for Skeive Funkiser er en forening som drives av og for funksjonshemmede som bryter med normer for seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og kjønnskarakteristika.

Vi arbeider for likestilling, full deltakelse, mangfold, rettigheter, bedre levekår og livskvalitet blant skeive funksjonshemmede. Landsforeningen skal også arbeide for å motvirke fattigdom, utenforskap og diskriminering av skeive funksjonshemmede.

Skeive funksjonshemmede lever i skjæringspunktet mellom minst to minoriteter. Mange av våre medlemmer har i tillegg funksjonshemminger som er usynlige, udiagnostiserte eller underkommuniserte, noe som gjør at behovene deres lett overses i systemer bygget rundt tydelig avgrensede diagnoser og synlige hjelpebehov. Dette innspillet er skrevet med utgangspunkt i denne doble og ofte usynliggjorte virkeligheten, og bygger på tilbakemeldinger fra våre egne medlemmer.

For skeive funksjonshemmede handler BPA også om muligheten til å leve i tråd med egen identitet og delta i samfunnet som den man er. Personer som bryter med normer for kjønn, blant annet transpersoner med assistansebehov, opplever at behov knyttet til kjønn, identitet, kropp, sosial deltakelse og trygghet ikke alltid anerkjennes som nødvendige behov. Det som er avgjørende for et selvstendig og verdig liv, risikerer dermed å bli vurdert som valgfritt eller mindre viktig.

Samtidig er det mange som ikke vet at BPA kan være en aktuell ordning for dem, er usikre på om de omfattes av rettigheten, eller mangler støtte til å søke. Dette gjelder også personer med kognitive, nevrologiske og andre usynlige funksjonshemminger som kan ha omfattende behov for assistanse til struktur, kommunikasjon, sosial deltakelse og praktisk fungering i hverdagen. Ekspertutvalget må derfor sikre at en framtidig BPA-ordning ikke bare tar utgangspunkt i synlige og tradisjonelt forståtte assistansebehov, men faktisk når

hele bredden av funksjonshemmede som trenger personlig assistanse for å kunne leve selvstendige liv og delta i samfunnet.

Bekymring for manglende representasjon og interseksjonell kompetanse

Utvalgets offentlig presenterte sammensetning synliggjør ikke medlemmer med egen erfaring fra interseksjonen mellom skeivhet og funksjonshemming, eller særskilt kompetanse på skeive funksjonshemmedes liv og assistansebehov. Vi kjenner ikke medlemmenes private identiteter, men denne kompetansen er ikke synliggjort som en del av utvalgets sammensetning.

CRPD slår fast at funksjonshemmede, gjennom organisasjonene som representerer oss, skal konsulteres nært og involveres aktivt i politikk som angår oss. Vi oppfordrer derfor utvalget til å legge betydelig vekt på innspill fra funksjonshemmedes organisasjoner, særlig fra grupper som ikke er representert i utvalgets offentlig presenterte sammensetning.

Situasjonen for Skeive Funkiser

Våre medlemmer forteller ofte på interne nettverk om konsekvensene av manglende assistanse i hverdagen, for å delta i samfunnet, arbeidslivet, for å kunne leve selvstendig og bo med dem man selv velger og at de mangler assistansen som trengs for å kunne leve ut sin skeive identitet. Skeive funkiser som allerede er utsatte, møter diskriminering fra saksbehandlere, et redusert eller ikke-eksisterende hjelpeapparat for deres komplekse situasjon i hjemkommunen og lever ofte isolerte og ensomme. En BPA-ordning forankret i et lovverk som tar høyde for kompleksiteten i doble og flerminoriteters assistansebehov er avgjørende.

Som skeive funkiser har vi behov for å kunne rekruttere assistenter som kjenner til og forstår den enkeltes skeive identiteter og hvordan sammensetningen av funksjonsnedsettelsene og skeiv identitet i mange tilfeller krever ekstra kommunikasjon, forståelse og kunnskap om sammensatt diskriminering.

Skeive Funkiser mener at

- Skeive funkiser som ønsker det må få innvilget BPA-timer for å kunne leve ut sin skeive identitet, med tilgang på assistenter som har forståelse for skeive problemstillinger
- Det må være enklere å klage på kommunale vedtak, tildeling av tjenester, som for eksempel BPA, helse- og omsorgstjenester og annet, og få forlenget svarfristene
- Offentlige tjenester må respektere skeive funksjonshemmedes rett til privatliv i tråd med CRPD. Dette innebærer å begrense journalføring til kun nødvendige opplysninger i offentlige journalsystemer

- Alle som trenger det skal ha rett til BPA, uavhengig av timetall eller medisinske behov, og det skal kunne innvilges til et bredere spekter av funksjonshemmede enn det gjøres i dag. BPA er ment å være et likestillingsverktøy, men er i dag styrt av kommunene med store individuelle forskjeller og med utfall som fører til grove menneskerettsbrudd

Fordeler og ulemper med dagens ordning

Når BPA fungerer etter sin hensikt, er ordningen helt avgjørende for likestilling og selvbestemmelse. For skeive funksjonshemmede handler dette om noe mer enn bare praktisk bistand i hverdagen. Det handler om å kunne leve ut sin skeive identitet på egne premisser, med assistenter som forstår og respekterer hvem man er. Flere av våre medlemmer forteller om hvor mye det betyr å kunne velge assistenter som kjenner til skeive livserfaringer, og hvor krevende det motsatte blir: å måtte forklare, forsvare eller skjule deler av seg selv overfor personer man er avhengig av i de mest private situasjonene i livet.

Vi har et stort antall medlemmer som etter intensjonen har rett til BPA, men ikke har tilgang til det i dag. Mange opplever diskriminering og mangelfull forståelse hos saksbehandlere, som ikke har kompetanse på hva det innebærer å være både skeiv og funksjonshemmet. Resultatet er at søknader avslås, behov bagatelliseres, eller at assistansen som innvilges ikke tar hensyn til hvem personen faktisk er.

Manglende kompetanse finnes også hos enkelte BPA-tilbydere og andre som bistår med å utforme søknader. Når de som skal hjelpe ikke har kunnskap om skeive liv, minoritetsstress eller hvordan funksjonshemming og skeiv identitet kan påvirke behovet for assistanse, risikerer viktige behov å ikke bli beskrevet eller begrunnet godt nok. Det kan føre til mangelfulle søknader og i neste omgang utilstrekkelige vedtak.

For noen er søknadsprosessen en barriere. Gjentatte avslag, diskriminering eller belastende møter med kommunen kan føre til at personer ikke orker å søke, ikke klarer å be om mer hjelp, eller gir opp før behovene deres blir vurdert på nytt. Dermed kan personer med omfattende og reelle assistansebehov bli stående uten den hjelpen de trenger.

Dagens kommunale forvaltning av BPA fører også til store geografiske forskjeller. BPA behandles ofte som et frivillig kommunalt tiltak snarere enn en rettighet, noe som betyr at muligheten til å leve et selvstendig liv i praksis kan avhenge av bosted og kommuneøkonomi. Den nedre timegrensen i dagens ordning ekskluderer i tillegg mange med reelle behov. Assistanse på fem, ti eller femten timer i uken kan være avgjørende for å kunne studere, arbeide, delta sosialt, engasjere seg i frivillig arbeid eller delta politisk og demokratisk, for eksempel gjennom organisasjonsarbeid, verv eller lokalpolitikk. At slike behov faller utenfor rettigheten, er uforenlig med BPA som likestillingsverktøy.

Funksjonshemmede studenter rammes særlig hardt ved at kommuner ofte avslår timer som er nødvendige for å kunne delta i undervisning og studentliv, samtidig som funksjonsassistanse i arbeidslivet er avgrenset til personer i ordinært lønnet arbeid. Dette skaper også et gap for personer som trenger assistanse for å delta i ulønnet arbeid, frivillighet, organisasjonsliv eller politiske verv. Muligheten til å bidra i samfunnet og delta i demokratiet må ikke være avhengig av om aktiviteten er lønnet.

Dette fratar mange funksjonshemmede retten til bevegelsesfrihet: man kan ikke fritt flytte, studere eller ta jobb der man selv ønsker. For skeive funksjonshemmede er dette et alvorlig hinder. Mange har et reelt behov for å kunne flytte til steder med mer skjeivvennlige miljøer, fagmiljøer eller helsetilbud, og dagens ordning låser i praksis folk fast der de bor. Vi ser også at timetallet for unge voksne kan bli redusert dersom man flytter sammen med en partner, fordi kommunen legger til grunn en forventning om at partneren skal tre inn som assistent. Dette undergraver retten til å leve ut sin identitet og sitt privatliv fritt i egne parforhold, og bør ikke forekomme.

Innsnevring av BPA og økt press mot samlokaliserte tjenester

Tjenester organiseres i økende grad rundt bolig fremfor individ, og reell valgfrihet når det gjelder hvor og med hvem man bor, blir redusert. Samtidig innsnevres BPA i økende grad til å dekke det kommunene definerer som grunnleggende behov, som personlig hygiene og ernæring, mens assistanse til deltakelse i arbeid, utdanning, fritid og sosialt liv i økende grad faller utenfor vedtakene. Det stilles stadig oftere krav om helsefaglig kompetanse hos assistenter, selv der behovet i hovedsak handler om praktisk bistand. Dette bryter med prinsippet om at assistenten skal være den enkeltes forlengede armer, ben og i noen tilfeller filofax eller tankesorterer, ikke en behandler. Dette gjør det langt vanskeligere å rekruttere assistenter ut fra andre og like viktige kvalifikasjoner, som forståelse for skeive livserfaringer.

Til tross for at NOU 2021:11 tydeliggjorde at BPA er et likestillingsverktøy og ikke en helse- og omsorgstjeneste, viser Ulobas tilstandskartlegginger fra 2024, 2025 og 2026 at praksisen i kommunene har blitt strengere i årene etter. Nesten halvparten av respondentene i disse undersøkelsene har fått avslag på søknad om BPA, reduksjon i timeomfang eller begrensninger i bruk av BPA ved flytting, studier eller arbeid. Dette illustrerer et alvorlig gap mellom rettighetene slik de er nedfelt på papiret, og hvordan de faktisk praktiseres.

Dagens kommunale finansiering av BPA bidrar til de geografiske forskjellene vi har beskrevet over, fordi retten til assistanse i praksis avhenger av kommuneøkonomi snarere enn den enkeltes behov. Vi mener ansvaret for finansiering og forvaltning av BPA bør overføres fra kommunene til staten, slik at pengene følger personen og ikke kommunegrensene. En statlig finansiert ordning vil gi mer forutsigbarhet, redusere de store forskjellene mellom kommunene, og sikre at retten til assistanse ikke avhenger av hvor man bor.

Retten til selv å kunne velge og rekruttere assistenter

En av de viktigste grunnpillarene BPA-ordningen bygger på er at personen som selv har assistansebehovet får velge hvem de ansetter. Skeive funksjonshemmede trenger å kunne rekruttere assistenter som kjenner til og forstår den enkeltes skeive identiteter. Dette påvirker ikke bare vår komfort, men vår trygghet på de mest private sfærene i livet. Om å slippe å møte fordommer eller uvitenhet fra personer man er avhengig av hver dag, og om å kunne leve ut identiteten sin uten frykt for reaksjoner fra egne assistenter. En ordning som gir reell frihet til å rekruttere skeive assistenter, eller assistenter med kompetanse på skeive liv, vil komme flere til gode enn bare den enkelte vedtakseier. Skeiv identitet er en egenerfaring som blir en kompetanse og mulighet for en trygg og inkluderende arbeidsplass for både vedtakseieren og assistentene. Det bidrar også til et bredere og mer mangfoldig fagmiljø rundt BPA-ordningen som helhet.

Mange funksjonshemmede må forholde seg til flere ulike ordninger og tjenester for å få dekket sitt samlede bistandsbehov. BPA bør kunne benyttes på alle samfunnsarenaer der livet leves: i hjemmet, i barnehage og skole, i høyere utdanning, på arbeidsplassen, i politikken, på reise, på fritidsaktiviteter, og i familielivet, enten det er valgt familie eller biologisk. Vi mener det bør være mulig å samordne BPA og tilgrensende assistanseordninger til én helhetlig ordning som følger den enkelte gjennom livets ulike faser, tildelt etter reelt behov snarere enn etter hvilken sektor eller etat man forholder seg til. BPA, funksjonsassistanse, støttekontakt, hjemmesykepleie og praktisk bistand må samordnes bedre, med mål om å redusere antall vedtak, saksbehandlere, søknadsprosesser og personer den enkelte må forholde seg til og motta hjelp fra.

Andre innspill

Vi vil også løfte frem at skeive funkiser er utsatt for diskriminering, hatkriminalitet og sammensatt diskriminering. Hatkriminalitet mot funksjonshemmede er underanmeldt og blir ikke alltid gjenkjent eller registrert som hatkriminalitet. For skeive funkiser som også tilhører andre minoriteter, virker flere former for diskriminering og minoritetsstress sammen. Dette gjelder blant annet personer med flerkulturell eller minoritetsbakgrunn, som kan møte manglende forståelse og støtte for kulturelle eller religiøse uttrykk og behov. BPA må ta utgangspunkt i hele mennesket og gjøre det mulig å leve ut egen identitet, delta i egne fellesskap og praktisere kultur eller religion på lik linje med andre.

Det mangler fortsatt forskning på funksjonshemmede flerminoriteter, herunder skeive funksjonshemmede. Dette kan ikke utvalget gjøre noe med, eller direkte påvirke, men det er viktig at det anerkjennes at det mangler kunnskap og statistikk om viktige minoritetsgrupper og at enhver lovutredning er basert på et sviktende kunnskapsgrunnlag. En av de få rapportene som finnes om kryssgruppen trans og funkis er UngFunks [trans og funkis-rapporter](#) fra 2024; Møtet med samfunnet, og møtet med helsevesenet. Disse rapporterer at over 50% av respondentene er lite trygge på at det offentlige

hjelpeapparatet vil gi dem hjelpen de trenger i møte med skade og sykdom, arbeidsledighet og uførhet, med 70% som uttrykker utrygghet rundt alderdom. Den samme rapporten fant også at utvalget opplevde større grad av diskriminering, negative opplevelser og lavere tillit til politikere enn andre minoritetsgrupper. Hele 94% rapporterer å ha blitt mobbet på barne/ungdomsskolen, mens over 60% har opplevd krenkelser, trusler og vold-

Landsforeningen for Skeive Funkiser oppfordrer også utvalget til å fremheve viktigheten av, og støtte seg på den dokumentasjonen som har blitt innhentet i feltet; blant annet Ulobas tilstandskartlegginger og VISTA-analysen av BPA-ordningen.

Vi viser til forespørsel om et møte og stiller oss gjerne til rådighet for utvalget dersom det er ønskelig med ytterligere innspill eller dialog underveis i prosessen.